

DIVADLO JAKO SPOLEČENSKÁ INSTITUCE 2

30. 11. 2016

DIVADLO JAKO SPOLEČENSKÁ INSTITUCE

- **MEDIÁLNÍ SOCIOLOGIE (SOCIOLOGIE MÉDIÍ)**
- Mediální sociologie se zabývá podmínkami zprostředkujícího komunikačního kanálu a jejich vlivem na strukturu dramatického textu
 - Technologický aspekt technických prostředků
 - Ekonomický aspekt produkčních nákladů a způsob jejich financování
 - Právně-politický aspekt (cenzura, podpora...)
 - Sociální aspekt zprostředkovacích orgánů (ministerstvo, žurnalistická kritika...)

DIVADLO JAKO SPOLEČENSKÁ INSTITUCE

- **Ekonomické a politické aspekty:**
- Divadlo jako politikum (specifická veřejná komunikace s recipientem) – důsledek →
 - nedůvěra státních orgánů
 - cenzura (z důvodů morálních, náboženských a ideologických norem)
 - finanční závislost na zřizovateli (stát, město, akciová společnost, s. r. o. aj.)

DIVADLO JAKO SPOLEČENSKÁ INSTITUCE

- Existence nezávislého divadla (divadlo se financuje samo svou činností) – z důvodů vysokých finančních nákladů je velmi obtížná
 - komerční divadla (ve velkých metropolích, speciální úzká skupina žánrů)
- Důležité je postavení a hodnotové zařazení v platném systému veřejných komunikačních médií:
 - alžbětinské divadlo existuje vedle kázání a pouliční balady
 - moderní doba – divadlo má spíše okrajové postavení (tištěná média, film, televize, internet...)

DIVADLO JAKO SPOLEČENSKÁ INSTITUCE

- Postmoderní a postdramatické experimenty v oblasti divadla – reflexe ztráty centrálního postavení ve veřejném komunikačním systému („hledání nového místa a nového smyslu divadla“)

DIVADLO JAKO SPOLEČENSKÁ INSTITUCE

- **RECEPČNÍ SOCIOLOGIE (SOCIOLOGIE RECEPCE)**
- Vztah mezi dramatickým textem a recipientem
 - publikum, které měl autor na mysli jako adresáta svého textu
 - takové autorem zamýšlené publikum představuje různě velikou část celku společnosti:
 - extrémní případ – absence takového dobového publika, dramatický text vybočuje z norem očekávání tak radikálně, že uvedení není možné (z ekonomických či právních důvodů)
 - opačný extrém – autorem zamýšlené publikum je totožné s celou společností – viz alžbětinské divadlo (všechny stavy městského obyvatelstva od učně až po vysokou šlechtu)

DIVADLO JAKO SPOLEČENSKÁ INSTITUCE

- míra ztotožnění reálného publika s autorem zamýšleným publikem ovlivňuje strukturu dramatického textu →
- Shakespeare – bohaté překrývání stylových rovin, kontrasty v jednání, smíšený personál plebejských, měšťanských a dvorských vrstev
- **Masové publikum – film, televize**
 - zcela komerční orientace, proto →
 - rezignace na formální a ideové inovace
 - triviální (= jednoduché, otřepané, primitivní, banální) prvky

DIVADLO JAKO SPOLEČENSKÁ INSTITUCE

- Různé funkční typy divadla obracejí se na různé a vzájemně odlišné skupiny diváků
 - Tradiční divadla (městská, velkoměstská, státní, národní...)
 - konzervativnější část publika, main stream
 - komerční bulvární velkoměstská divadla
 - sklepní scény, malá divadla – politicky progresivnější část obyvatelstva, intelektuálně elitářské skupiny apod.

DIVADLO JAKO SPOLEČENSKÁ INSTITUCE

- **DRAMATICKÝ TEXT A PUBLIKUM**
- **Kolektivní vnímání a předávání informace**
 - Kolektivita vnímání je historicky invariantní (neměnná)
 - Kolektivita vnímání spoluurčuje strukturu dramatického textu
 - Úkolem dramatického textu je „působit na shromážděný dav lidí, napínat jeho pozornost, probouzet jeho účast“ A. W. Schlegel, 19. stol.)
 - Umění dramatu = umění udržet publikum v divadle (Francisque Sarcey, 19. stol.)

DIVADLO JAKO SPOLEČENSKÁ INSTITUCE

- Co jednotlivý recipient (divák) díky kolektivitě vnímání nemůže:
 - Měnit tempo vnímání
 - Přerušit proces vnímání
 - Při obtížích se srozumitelností opakovat proces vnímání („podívat se znovu“ x „přečíst si znovu)
- Kvantitativní rozsah dramatických textů je omezen
 - Horní hranice je dána např. fyziologickými možnostmi diváka (5 hodin?)
 - Spodní hranice – přiměřený vztah mezi vynaložením osobního a organizačního úsilí; Beckett *Dech* (3 min.) – prolomení normy spodní hranice a kritické konstatování její platnosti

DIVADLO JAKO SPOLEČENSKÁ INSTITUCE

- Nevratnost linearity průběhu plurimediálního textu – důležitá dramaturgická okolnost
 - V zájmu uskutečnění komunikace nesmí být překročen určitý stupeň komplexnosti
 - Schopnost koncentrace publika je proměnlivá
 - Autor se uchyluje ke zmenšování množství informací, ke zjednodušování atp.
 - Transparentnost makrostruktury
 - Vytváření redundancí (nadbytečnost) informací zdvojením (jazykovými a mimojazykovými prostředky atp.)
 - Opakované předávání informací (s předstihem a se zpožděním)

DIVADLO JAKO SPOLEČENSKÁ INSTITUCE

- **Sociální psychologie kolektivního vnímání**
- Kolektivnost vnímání zesiluje jeho intenzitu – viz komická scéna v knize a v divadle
- Při kolektivním vnímání se individuální reakce oboustranně zesilují a navzájem přizpůsobují – vedou k relativně homogenní skupinové reakci

DIVADLO JAKO SPOLEČENSKÁ INSTITUCE

- **Feedback publikum – jeviště**
- Reakce publika zpětně působí na herce
 - Pozitivní reakce stupňuje hercův výkon, „nabíjí“ ho...
 - Negativní reakce (event. lhostejnost) – herce znejistuje
- Každé představení v divadle je poněkud jiné, neopakovatelné **xxx** Ve filmu či televizi (technický záznam artefaktu) bez zpětné vazby
- Divadlo → dvojcestná komunikace v „kruhu se zpětnou vazbou“

DIVADLO JAKO SPOLEČENSKÁ INSTITUCE

- Literární komunikace (písemně fixované texty) → jednocestná komunikace
- Divadelní komunikace není však symetricky dvousměrná (taková je – měla by být – v ideálním případě komunikace face-to-face v realitě)
 - Asymetrie v divadelní komunikaci je historicky proměnná – viz např. *commedia dell'arte* vs. Současné intelektuální divadlo

DIVADLO JAKO SPOLEČENSKÁ INSTITUCE

- **Heuristika**

z řeckého „heurískein“ = nalézat, objevovat

Heuristika je umění (schopnost) dostat se i s omezeným vědomím (neúplnými informacemi) a v krátkém čase k pravděpodobným výroklům/výpovědím a k proveditelným řešením

DIVADLO JAKO SPOLEČENSKÁ INSTITUCE

- **Analytický postup , při němž je možno s omezeným věděním o nějakém systému a s pomocí pravděpodobných závěrů dojít k výročkům/výpovědím o systému.**
- **Některé heuristické metody**
 - Pokus –omyl
 - Statistické vyhodnocení náhodných vzorků
 - Vylučovací metoda